

Norges interesse er alltid nøytraliteten.

Vare Nas im

Av
direktør
LORENTZ VOGT

Den norske utenrikspolitikk bygget på nøytraliteten. Denne blev vernet og verget under forrige verdenskrig. (Kjøl synes også å ha fastholdt nøytralitetsprinsippet så lenge han var utenriksminister. Han vilde begrense konsekvensene av det tyske overfall mest mulig. Derimot synes Trygve Lie i overensstemmelse med sin alltid positive innstilling straks å være gått inn for en sterkere alliansepolitikk med Vestmaktene — senere også med Sovjet. Men han følger hans politikk. Og han med Kjøhl dette den for en utenriksminister tvilsomme egenkap: Trangen til å uttale sig. Man kan si i tide og utide.

Allerede den 16. desember 1940 uttalte han i Britisk kringkasting følgende gjengivelse i Undersøkelsekommisjonens innstilling:

«Derom vi kom inn i en tysk fastlandsblokk, vilde vi, en sjførende nasjon, et gammelt Atlanterhavsfolk, bli økonomisk ruinert og vår særpregede norske kultur vilde gå under. Det samarbeide vi trengte, måtte først og fremst ha bånd vestover til de nasjoner, vi fra gammelt av hadde økonomiske forbindelser med, folk som har de samme frihetsdrivninger som vi og som kjemper for de samme idealer».

Denne tale fant sted, mens Tyskland og Sovjet arbeidet sammen. Den er rettet mot disse to som stensynlig forutsettes å ville holde sammen videre fremover etter krigen. Den 14. november 1941 — Sovjet var da kommet inn i krigen på de alliertes side — skrev Trygve Lie en artikkel i «Times», hvori han bl. a. uttaler:

«Det norske folk var blitt overbevist om, at nøytralitetspolitikken hadde spilt fallitt. (1) Han går — ifølge Undersøkelsekommisjonens innstilling — inn for et sterkt militært og politisk samarbeide med Vestmaktene. Men finner også frem til, at den viktigste basis for et utvidet internasjonalt samarbeide i fremtiden var et vennskapelig forhold mellom Storbritannia, U.S.A., Sovjet og China.

Den 8. mai 1942 får han vedtatt utkast til «Hovedlinjer i norsk utenrikspolitikk». I disse etflier Regjeringen sig meget kjellig til nordiske samarbeide på nøytralitetsbasis. Det heter herom i Undersøkelsekommisjonens gjengivelse:

«De nordiske lands strategiske stilling var forskjellig og en blokk mellom Norge, Sverige, Finland og Danmark med felles utenriks- og militær ledelse, vilde ikke være sterk nok til å skape sikkerhet mot angrep fra en stormakt. Den vilde dessuten få sitt tyngdepunkt i Sverige — Finland, og Norge vilde risikere å bli trukket inn i en baltisk politikk, som ikke vilde være i samsvar med våre interesser».

Her synes Trygve Lie å ha vært inne på betraktninger, som har svært lite med virkeligheten å gjøre. — men som kanskje på det tidspunkt kan være falt i Sovjets smak. Noen fransk-baltisk politikk med svensk støtte har som vært aktuell, selv ikke i mellomkrigsperioden, da den vanskelig kunde ha regnet med en russisk-vesteuropisk støtte.

Sverige traff sitt valg i 1812, da det for alvorste kontakt med var Alexander for å sikre Stancanama som militær enhet med avskrivning av Finland. De baltiske land var avskrevet allerede 100 år tidligere med nederlaget for Carl XII's stormaktsdrømme. Da Finland blev overfalt vinteren 1809—40 forholdt Sverige seg nøytral, selv om mektige svenske kretser, Av og om sterkt vestorienterte norske, talte. Sver og utvise et betydelige beløp for Finnlands sak. Det svadde ut fra det gamle ord: Det vrede sig, når nabens hus brenner. Men for en norsk finsk politikk gikk man ikke inn i nærheten i Sverige eller Norge. Og da Finland gikk til krig sammen med Tyskland og Sovjet var såvel Sverige som Norge meget oppmerksomme. Norge var dessuten okkupert. Man vil i Norge sett utvilsomt til å betone Sveriges politikk som et nøytral-orientert snart som samarbeid. Saker man å sette sig inn i og som man ikke at den utvilsomt er sterk og sikker. De svenske interesser har vært med og ut om de norske.

Men der er her en viss svingning. De svenske distrikter — særlig Gøteborg — spiller en stadig større rolle. Og hvad mahmaktporten angår så ligger avsetningen i de vest-tyske distrikter, hvis fremtidige skjebne synes å skulle bli knyttet til Vest-Europa. Men svensk utenrikspolitikk har alltid vært meget sterkere forstandsmessig og mindre følelsesmessig betonet enn norsk. Den er også derfor mere stabil og gir sig mindre harsytede utslag. En engelsk politiker uttalte engang: «Storbritannia har ingen evige venner og heller ingen evige fiender, — men det har evige interesser». Sveriges interesser har siden stormkrigens slutt konsentrert sig om å bevare sitt landområde og sin handelfrihet. Dets interesser har tilstøtt nøytralitetspolitikken, og det har lyktes det å gjennomføre den.

I London synes Trygve Lies livlige ånd å ha spilt en større rolle enn forenlig med nøktern virkelighetssans. Der har da også tidligere vært tilfelle til en viss kritikk herover i forbindelse med spørsmålet om Sovjetbasen på Svalbard.

Overfor den noe unødige storpolitiske virksomhet i London har «Kretsen» inntatt et mere nøkternt og som det synes mere velovervejet standpunkt. Følgende uttalelse referert i regjeringens møte 21. juli 1942 har sig interesse. (Undersøkelsekommisjonen side 184):

«Det er av stor betydning vesentlig av hensyn til folket hjemme, at Regjeringen ikke på forhånd binder hverken sig selv eller oss allfor sterkt. Vi mener, at det for å oppnå størst mulig enighet om hovedlinjene i vår utenrikspolitikk er ønskelig, at der ikke inngås bindende militære avtaler, før man har hatt anledning til å drøfte og utføre et forberedende og skellig opplysningsarbeide om disse spørsmål, som er av livsviktig interesse. Det må etter vår mening være en forutsetning at Norge ikke er den eneste av de små stater som deltar i et samarbeide av militær natur vedrørende det nordlige Atlanterhav. Såvel Sverige som Holland og Belgia må i allfall være med på dette. Vi bør søke å undgå å komme i noe som helst motsetningsforhold til Sverige, da dette vil gjøre et fremtidig samarbeide i Norden vanskelig. Vi vet at man for tiden i Sverige er stemt for en nordisk nøytralitetspolitikk etter krigen. Denne oppfatning finner man også i de svenske kretser, som i første rekke støtter Norge. Vi må i allfall regne med, at man fra svensk side vil ha alvorlige innvendinger mot å gå med på samarbeide vedrørende Atlanterhavet, og vi anser det derfor ønskelig, at den norske regjering ved sin hjemkomst til Norge ikke på forhånd har bundet sig ved å påta sig traktatmessige forpliktelser av militær natur. I de forhandlinger, som nødvendigvis vil måtte optas med Sverige etter krigen står vi sterkere jo flere vi står sammen».

Denne uttalelse inneholder den forsiktige reservasjon, som var påkrevet. Det er ikke tvil om at «Kretsen» her så riktig. Det haster aldri for en liten nasjon med å ta standpunkt. Da dens offentlige kraft er sterkt begrenset, blir forsiktighet dens første dyd.

Trygve Lie fremholdt, at «det norske folk er blitt overbevist om, at nøytralitetspolitikken hadde spillet fallitt». Hvordan han visste dette om «det norske folk» er uklart. Men nu kommer påstanden fram i en rekke aviser i forbindelse med Bevin-planen. Det påstås at 9. april 1940 spilte nøytralitetspolitikken fallitt. Intet kan være utvilsommere. Det var forsvarens midlertidige og ikke nøytralitetspolitikken, som spilte fallitt.

Hadde vårt forsvær vært lorden, hadde vi

altri operert noen 24 april. Hadde vi derfor hatt en artale med Sverige om felles forsvær av det ubestridte landområde i nøytralitet, vilde vi vært godt tjent. Skal man se internasjonalt politikk på denne tiden, kan man gjerne tilfelle: Det var det overdraske. (1) I det nordlige, som «A» sig i utvilsomt. Fra Gjønna, Knudsen, S.W. i Norge. In the British fleets til 9. april 1940 går der en ubrutt linje. Men det britiske flåte var på den 8. april til liten tross.

Sidenkrigen er, og det forklar enen en politikk-miljøer enet, eller et objekt for fremmede krigsoperasjoner. Det var Norges gamle oppfatning. Det var framdeles våre partier. Det og det alone forklarer de andre partier gjorde for å bevare unionen — og så store, at de i det end nedsatte partiet muligheter for å vinne forløselse for de konservative idealer på det internasjonale område. Histres skaper og som idag dels og muligens landets største politiker i slutten av det 19. århundre Emil Stang har i en tale i Stortinget i 1892 med en for ham usedyntlig varme trukket opp Unionens aktiva:

«Foreningen med Sverige har sikret oss fred i over 80 år. Den har gitt oss en stilling, som alle innspiktsfulle systemenn Europa over finner å være likefram misundelsesverdige. Den har skaffet oss en geografisk beliggenhet, som har gjort vårt land til noe nær et sterke, der har så få berøring med andre stater, at vi har en sikkerhet mot å komme i krig som få andre stater har. — — — Er denne union sprengt, skal der ikke megen statsklokkekap til å kunne se, at forholdene i så henseende (det er sikkerheten mot krig han sikrer til) vil være vesentlig forrykket. Der står da to stater ved siden av hverandre, og — — — der tales om, at de to stater skulde være vennskapeliggjennede stater; men sjlder der et brudd på denne måte, skjler der et brudd på grunnlag av en sterk animositet, en sterk antipati fra den ene eller annen side, så brer den sig. Og erfaring har vist, at to nabostater som regel ikke egentlig er de beste venner. Der utvikler sig alialust. Der utvikler sig motsetningsforhold. Den ene stat nodrages til å søke støtte på et sted, den annen stat på et annet sted. Den mindre stat må søke sin støtte, der hvor den kan få den mot den større. Stang understrøker, at brister Unionen, må forsvarsbudgettet sterkt forøkes».

Emil Stangs dystre spådommer syntes ikke å gå i oppfyllelse ved unionsoppløsningen, selv om bitterheten mellom de to folk blev større enn folk i almindelighet nu gjør sig noen forestilling om. Men forholdet Norge—Sverige utviklet sig etter 1905 bedre enn ventet. Det skyldtes mange omstendigheter: Christian Michsens moderate opptreden i Karlstad og hans charmerende vesen, Kong Oscar II's størsinn, daværende kronprins Gustafs klokskap, det samarbeide som kom istand utenom politikerne, som Marcus Wallenbergs arbeide for og med Norsk Hydro, de to Arbeidsgiverforeningers som også de faglige landsorganisasjoners samspill. Rent forsvarsmessig var Norge i 1905 anderledes rustet enn da Emil Stang holdt sin tale i 1892. Vi hadde bl. a. de ifire kystforsvarsskiber, som dengang var moderne. Da de blev satt inn i 1940, var de flytende likkister. Hvad de i mellomtiden hadde vunnet i antikvarisk interesse, hadde de tapt i slagkraft. Endelig blev høren etter 1905 modernisert gjennom den Lorange—Brudalske herørdning. Da krigen utbrøt i 1914, kom samarbeidet innom Norden istand, og Norge hadde med sin forsvarskraft noe å by på i dette samarbeide. Den gang gikk det godt.

Mangende militær forberedelse, manglende nordisk samarbeide og overdrevne tro på den britiske flåtes evne til å hjelpe gjorde, at sist gikk det galt.

Dette tillier å styrke samarbeidet i Norden — ikke å søke bort fra dette. Ut fra et utvidet nordisk samarbeide kan så søkes et videre samarbeide med andre makter. Det nordiske samarbeide står nu på Norge. Såvel Sverige som Danmark er stensynlig villige.

LORENTZ VOGT

Vi har over i med grip get omta Den to den ende t 3070 m kan nevri på 1942 har funn 75 pct.

Nu er denne fo På bakg hvor land være ad kjente be holde er ple må d at impor Den over program nbudgde satte at oversteige Vi har på ikke

Tør ger går

Mu are bli

Det h gen i v den sist er det f avgjoren Fylke ikke noe n mæn ten i Ve inthent han me denne n har viel har ført sig usk at det påtagte 255 000 virkel i — Me tum lifo bli nåde — De ger jo s på. Det noe i v

vi bi st se la så di A de Det s kjpps c

(Myxus — Hy er smitt Det e gjøre. H bæres u A virus

Over halvdelen av landets poteter er virus-smittet, meget arbeide på å finne absolutt virusfrie planter som ikke er bærere av skutte virus. De virusfrie plan-

TB 18.3.48